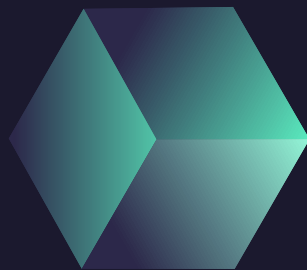

Socializace, rodina a gender

PBB011 / PGB005

Mgr. Ondřej Klíma

ondraklima@mail.muni.cz

Dneska projdeme

Vyloučení žen ze sociálního prostoru

Klasici feministickou perspektivou

Projekt socializace žen a marxismus

Modernita jako genderový konstrukt

Pohlaví X gender

Exkluze a gender

Vyloučení žen ze sociálního prostoru

Klasické sociální teorie jsou reflexí mužské zkušenosti (nástup kapitalizmu, námezdní práce, industrializace)

V klasické teorii jsou ženy spojované s iracionalitou, tradicí, tělesností a soukromou (domácí) sférou – nejsou součástí světa racionality / modernity

Ženské vztahy se považovali za předindustriální a nekapitalistické – zbytečné zkoumat

Kritika Webera

- „Žena je závislá kvůli nadřazenosti tělesné a intelektuální energie muže, dítě kvůli své objektivní bezmocnosti“ Weber (1922).
- Weber považoval patriarchální panství za základní princip mocenských vztahů
- Toto tradiční panství se pak transformovalo v neviditelnou byrokratickou (mužskou) moc – mužskou etiku
- Weber tvrdil, že ženy nedokáží dosáhnout racionálního životního stylu (protože jsou v iracionální sféře domova) a tedy nedosáhnou modernity
- Genderová dualita – spojování mysli (racionální entita) s muži a těla s ženami

Kritika Durkheima

- „muž je téměř výhradně produktem společnosti, kdežto žena je v mnohem větší míře produktem přírody“ (Durkheim 1897).
  - Durkheim zdůrazňuje neschopnost ženy překročit svou tělesnost – dosáhnout duševního stavu
  - Touhy žen jsou ovlivněny jejich organismem, touhy mužů kolektivem (společností)
  - Na tomto dělení trvá aji v případech kdy se ženy účastní politického / kulturního života – ovšem i tady projevují svou přirozenost, ne racionalitu
-

Kritika Simmela

- „ženy si nedokáží osvojit schopnosti potřebné pro účast na sociálním životě“ (Simmel 1911).
- Podle Simmela ženy disponují nediferencovanou celistvostí – jsou soustředěné a zakotvené a tedy nedosáhnou nikdy kritické reflexe potřebné pro účast v moderních institucích
- Ženská kultura pak podle něj obsazuje oblasti „bytí“ než „stávání se“ – nepovznesou se nad svou tělesnost
- Muži se nechají třístit působením moderních sil a proto dosáhnou kritické reflexe a mohou se podílet na modernitě

Projekt „socializace žen“

70. a 80. léta byla počátky pro feministicky smýšlející sociology a jejich snahu o to „socializovat ženy“ – zařadit ženy jako právoplatné aktéry sociálního života

Kritiky třídní teorie – cílem bylo ukázat, že třídní postavení žen není determinované třídním postavením (jejich) mužů

Zaměření na tělesnost a regulaci reprodukce (žen)

Vznik otázek o dominantním postavení heterosexuality a tomu jak je konstruována v sociální realitě – mocenské vztahy a útlak žen

Analýza masových médií a vyobrazování žen jako pasivních objektů a mužů jako aktivních (sexuálních) subjektů

Snaha o ustanovení domácí práce jako reálné práce – ne jako přirozenost ženskou

Feminismus a marxismus

- Feministické přepracování marxistické teorie (která brala ženy jako „rodinné příslušnice závislé na proletariátu“)
- Řešení vztahu domácí práce a reprodukce pracovní síly – domácí práce by měla mít nadhodnotu a směnou hodnotu
- Ženy se stávají domácími dělnicemi – moderní formy identity a formulace otázek platu za domácí práce a nové formy utlačování
- Označení hlavních problémů útlaku žen – idealistická definice rodiny a mocenských vztahů v ní (ženy a děti závislé na muži) -> třeba studovat tvorbu ideologie genderu (jen muži a ženy zatím)

Nukleární rodina

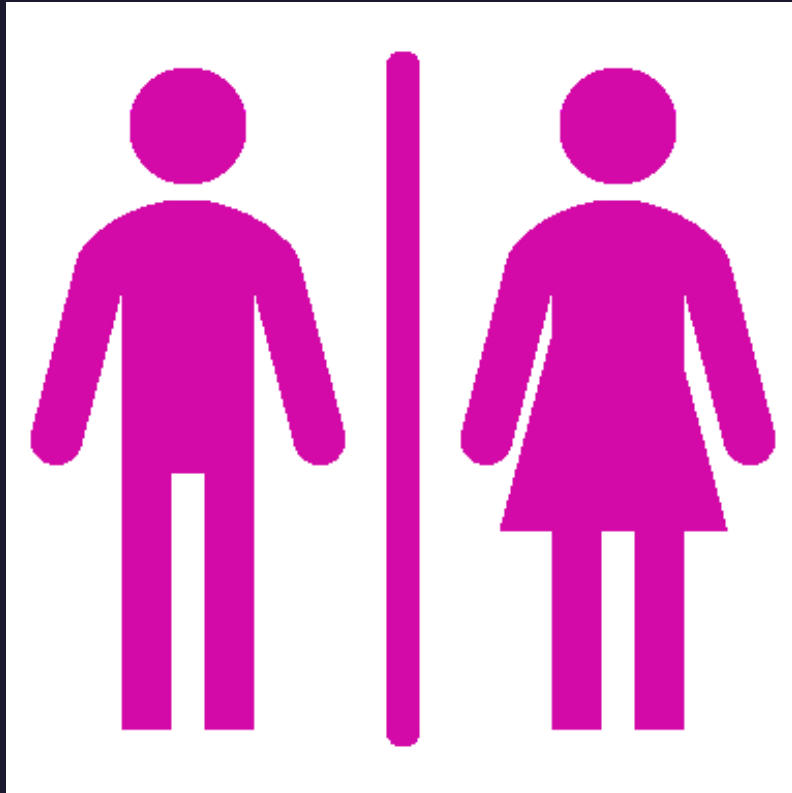
- Muž + žena v manželství
- Tradičně dvě až tři děti
- Symbol reprodukce systému
- Od 20. století se urputně řešil rozpad nukleární rodiny
- USA 1970: 40% domácností jsou nukleární rodiny
- USA 2000: 24% nukleární; 25% singles

Modernita jako genderový konstrukt

- Podle Harringtona předchozí feministické teorie pouze „vkládaly ženu“
- Novodobé (2000 +) práce zkoumají genderový pohled na modernitu – zkoumají konstrukci (diskurzivní) mužskosti / ženskosti
- S příchodem moderního kapitalismu se tvořily nové pohledy – soutěživá mužskost a domácí pečující úctyhodná ženskost
- Tyto pohledy pak vedly k ambivalentnímu pojetí ostatních typů žen v diskurzu – těch které nebyly ideálním prototypem ženskosti (prostitutky, pracující ženy, vdovy) a z toho plynuly binární pojetí mocenských vztahů muže X ženy
- -> problém celkové konstrukce modernity který předpokládal takové mocenské vztahy a moderní projekty je pak braly za své (práva žen šla proti status quo)

Pohlaví X gender

- Zásadní úspěch vsazení žen do projektu modernity skrze vytvoření historické kategorie „žena“ (genderový pohled) a oddělení o naturalistického spojení ženy s přírodou (dělení podle pohlaví)
- Pohlaví = anatomické rozdíly muže a ženy
- Gender = sociální významy těchto pohlavních rozdílů
- Problematizace tohoto dělení je velká – spoléhá na filozofický dualismus dělení duše a těla, společnosti a přírody
- Gender je velmi často označován jako materiální povahy – je to spotřebitelská značka
- Co se stane s mocenskými systémy, pokud přestane dualita muž x žena existovat?

Exkluze a gender

- Kritika zaměření feministické teorie na bílé středostavovské ženy – tedy na ženy blížíící se nejvíce ideálu ženskosti (které maximálně tak chtějí kariéru po dětech a to je vše)
- Vyloučení pracujících žen, žen jiné rasy (a kultury – jiné modely rodiny)
- Vystavění projevů sexuality / pornografie jako násilí na ženách
- Původní teorie konstrukce genderu tedy kritizovali sociální teorii za vyloučení žen, ale přitom samy se dopustily vyloučení všeho co neodpovídalo historickým zkušenostem bílých (ideálních) středostavovských žen
- Představování žen v nezápádním kontextu bylo opravdu problematické protože stále vychází z osvícenské teorie a jejích hodnot
- Jak moc musíme teorii změnit?

Judith Butler

feministická socioložka

1956 - žije

- Rozpracovala Foucaultovy dějiny sexuality a tvrdí, že pohlaví není pouze prostým faktem, ale regulačním ideálem
- Butler pracuje s tělem jako nástrojem moci a ovládaným subjektem které je silně regulované v mocenském systému a tedy nemůže mu být dopřáno velké volnosti
- Zabývá se otázkou toho jak je možné, že se v západním diskurzu pohlaví zavedlo jako přirozené, pre-diskursivní a pre-sociální
- Oponovala klasickým feministickým teoriím které vykreslovali ženy jako oběti neustálého útlaku s kterým moc nezmůžou

O čem jsme mluvili

Vyloučení žen
ze sociálního
prostoru

Klasici
feministickou
perspektivou

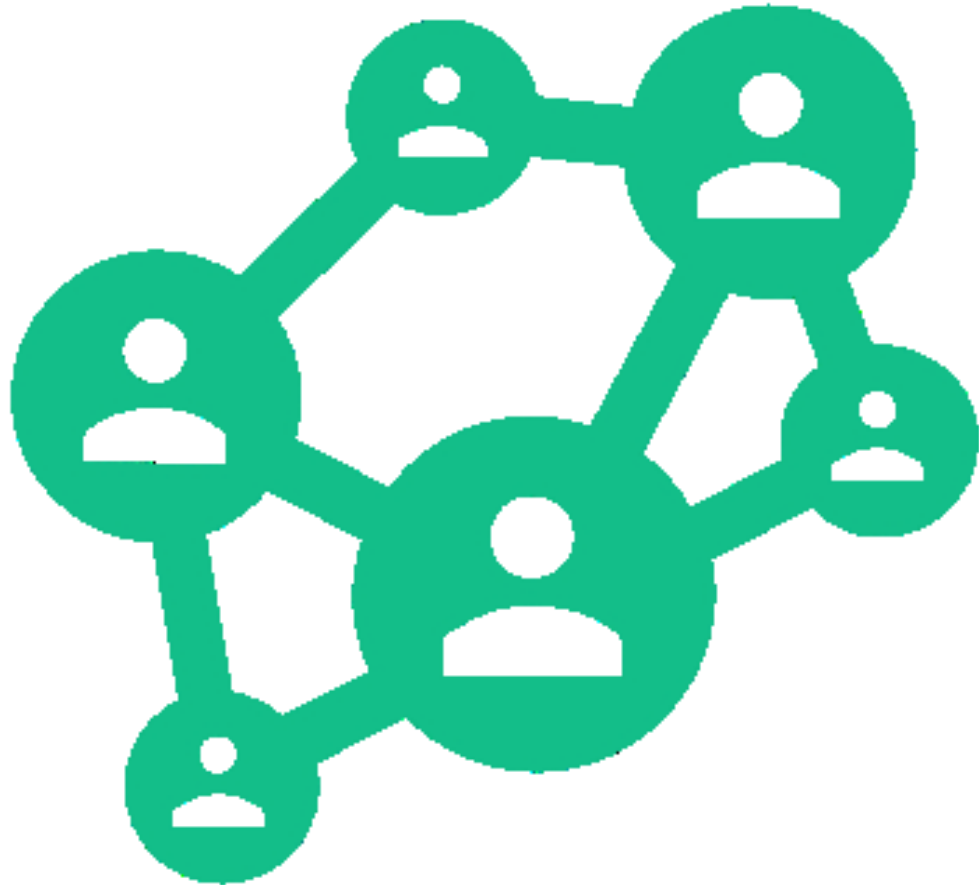
Projekt
socializace žen
a marxismus

Modernita jako
genderový
konstrukt

Pohlaví X
gender

Exkluze a
gender

Příště

Reflexivní modernizace

Prostor pro dotazy

